

# **Förekommer Barnkonventionen i högre utbildning?**

Studie om Barnkonventionens integration i utbildningar  
till socionom, lärare, jurist, ekonom och ingenjör

FBA  
Stockholm, December 2002

# Innehåll

<b>1. Uppdraget</b>	<b>3</b>
<b>2. Kännedom om och attityder till Barnkonventionen</b>	<b>5</b>
<b>3. Barnkonventionen i undervisningen</b>	<b>6</b>
<b>4. Barnkonventionens relevans i utbildning/arbetsliv</b>	<b>8</b>
<b>5. Integrering av Barnkonventionen i utbildningen</b>	<b>10</b>
<b>6. Möjligheten att påverka utbildningens innehåll</b>	<b>11</b>
<b>7. Sammanfattning</b>	<b>12</b>

# 1. Uppdraget

## Bakgrund och syfte

### Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen, antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Barnkonventionen formulerar barns mänskliga rättigheter i ett internationellt bindande avtal, som uttrycker världssamfundets samlade syn på barn.

Konventionen tillerkänner barn grundläggande medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och innehåller 54 artiklar som är baserad på fyra principer:

- barnet har rätt till likvärdiga villkor
- barnets bästa skall beaktas vid alla beslut
- barnet har rätt till liv och utveckling
- barnet har rätt att säga sin mening och få den respekterad

Barnkonventionen är således övergripande till sin karaktär och ger inte någon konkret vägledning för hur man skall gå tillväga för att sätta barnets bästa i främsta rummet.

Totalt har 191 stater anslutit sig till konventionen, endast USA och Somalia står utanför. Konventionen trädde i kraft i Sverige den 2 september 1990. Barnkonventionen är inte direkt gällande i svensk lagstiftning utan blir endast gällande genom s.k. transformation. Detta innebär att det i arbetet efter det att ett avtal slutits ingår att revidera och anpassa äldre och kommande lagstiftning så att den står i överensstämmelse med ingångna avtal.

### Uppdraget till Högskoleverket

Regeringens proposition 1997/98:112 *Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige* förordade att kunskaper om Barnkonventionen bör ingå i utbildningen för alla som efter sin examen kommer att arbeta med barn eller ha arbeten som i hög grad påverkar barns rättigheter. Tanken är att respekt för barn skall genomsyra allt beslutsfattande i samhället, vilket innebär att konventionen berör flera yrkesområden och bör integreras i en rad olika utbildningar.

Regeringen poängterade särskilt att kunskap om konventionen inte i första hand handlar om att kunna artiklarna, utan främst om att kunna agera enligt konventionens anda och intentioner och sätta barns rättigheter i centrum i den kommande yrkesutövningen. Riksdagen beslutade därefter att anta en plan som syftar till att Barnkonventionen implementeras i alla delar av samhället.

Sverige har förpliktat sig att implementera konventionen "...till det yttersta av sina tillgängliga resurser...".

Högskoleverket har med utgångspunkt i ovanstående fått i uppdrag av Socialdepartementet att: *definiera* en krets av utbildningsprogram som bör behandla Barnkonventionen, *stimulera* lärosätena att finna former för hur Barnkonventionen kan integreras i undervisningen samt att *kartlägga* lärosätenas arbete med att bibringa berörda studenters kunskaper om innehållet i konventionen.

Högskoleverket har genom en remiss till lärosätena kartlagt hur konventionen har förts in i undervisningen, vilken betydelse den har och hur arbetet kan utvecklas.

### Uppdraget till FBA

Det är mot denna bakgrund som FBA har fått i uppdrag av Högskoleverket att genomföra en utvärdering av huruvida FN:s barnkonvention har integrerats i högre utbildning. Syftet med uppdraget är att erhålla kännedom om:

- studenternas *attityder* till barnfrågor och Barnkonventionen
- studenters *kunskap* om hur Barnkonventionen hanteras i lärosätenas olika utbildningar
- studenters *synpunkter* på behov av information och utbildning om Barnkonventionen.

### Metod och genomförande

Utvärderingen har i enlighet med uppdraget baserats på skriftligt underlag, synpunkter inhämtade från tre fokusgrupper, samt tre frågor som ställts till studenterna i telefonintervjuer inför rekryteringen till fokusgrupperna. Totalt har 64 studenter (inkluderat fokusgrupperna) på ovannämnda orter och universitet besvarat frågorna om Barnkonventionen.

Fokusgrupperna genomfördes i november-december 2002 på tre orter i Sverige: i Stockholm, på Södertörn och i Göteborg. I Stockholm har studenter från universitetet, KTH och Lärarhögskolan deltagit. I Göteborg har studenter från universitetet och Chalmers varit representerade. Totalt har 29 studenter medverkat i fokusgrupperna.

Kön	Antal
Kvinnor	40 st
Män	24 st

Åldersgrupp	Antal
20-25 år	38 st
26-35 år	24 st
36-45 år	2 st

Utbildning	Antal studenter
Ekonomi	12
Juridik	15
Lärare	13
Samhällsvetenskap	3
Sociologi	11
Teknik/IT	10
<b>Totalt</b>	<b>64</b>

Fokusgrupperna, och studenterna som svarat på enkäten, representerar utbildningar där Barnkonventionen kan antas vara särskilt angelägen, t ex i socio-nom-, juridik-, lärar- och förskolelärarutbildningar. Men även utbildningar där Barnkonventionens roll kan antas vara mera perifer, så som bland ekonomer, samhällsvetare, ingenjörer och IT-studerande, har ingått i urvalet. Respondenterna representerar både män och kvinnor, yngre och äldre studenter samt studenter med utländsk bakgrund (20 st).

Fokusgrupperna har varit upplagda kring följande diskussions- och frågeområden:

- kännedom om och attityd till Barnkonventionen
- Barnkonventionen i universitetsutbildningen; nuläget och framtida önskemål
- Barnkonventionen i arbetslivet
- synpunkter på informations-/ utbildningsinsatser

Deltagandet i fokusgrupperna har varit frivilligt, vilket innebär att många av studenterna kan ha haft ett speciellt intresse av att föra fram Barnkonventionens betydelse i utbildningen. Synpunkterna är därför inte nödvändigtvis representativa för hela utbildningskategorin.

Frågorna under telefonintervjun berörde följande områden:

- Barnkonventionens förekomst i universitetsutbildningen, utbildningsansats (anda eller fakta), relevans.

Promemorian färdigställdes den 20 december 2002.

Uppdraget har genomförts av FBA:s konsulter Christina Johannesson, Anne-Charlott Callerstig, Hans ten Berg och Ulrika Ekström.

## 2. Kännedom om och attityder till Barnkonventionen

Samtliga av de deltagande studenterna i fokusgrupperna har tidigare hört talas om Barnkonventionen i olika sammanhang. Flertalet har hört talas om Barnkonventionen i media, framför allt från TV, i samband med uppmärksammade fall av barnarbete runt om i världen och/eller genom sin universitetsutbildning.

Några hörde nyligen om konventionen i anknytning till att barn försvunnit på svenska flyktinganläggningar. En del av studenterna är engagerade i organisationer så som Rädda Barnen, Amnesty eller någon elevorganisation och har därigenom kommit i kontakt med konventionen. Ett fåtal av studenterna kunde erinra sig diskussioner kring ämnet under deras grundskoleutbildning. Någon framförde att man genom sina barn och barnprogram på TV kommit i kontakt med Barnkonventionen.

Flera studenter är uppväxta i kulturer där synen på barnens rättigheter skiljer sig åt från den i Sverige. Det finns ett allmänt intresse och engagemang för dessa frågor bland deltagande studenter. Även studenter som i någon form kommit i kontakt med Barnkonventionen anser sig endast ha begränsade kunskaper om vad konventionen innebär och hur den skall tolkas. Flertalet var av den uppfattningen att Barnkonventionen främst handlar om att förhindra och motverka barnarbete och våld mot barn. Man upplever därför att konventionens innebörd redan är inbegripen i svenskt tankesätt och lagstiftning och att den därför främst förknippas med utvecklingsländer.

Flertalet, framför allt juridikstuderande, poängterar problematiken i diskrepansen mellan Barnkonventionen och svensk lagstiftning, då nationell lagstiftning uppfattas ha högre status. En student menar att Barnkonventionen upplevs mer som "retorik än som tillämpning i Sverige". Några intervjupersoner påpekade vikten av att se Barnkonventionens betydelse även i ett välvärdssamhälle som Sverige där man tenderar att "se väldigt materiellt på barns tillvaro" och där besparingsåtgärder i hög grad drabbar yrken som involverar barn.

Även om ingen student förkastar Barnkonventionen, utan anser att barns rättigheter är något viktigt som bör belysas och diskuteras, så ställer sig en del av de intervjuade dock skeptiska till Barnkonventionen. En student påpekar att det är människors ekonomiska förutsättningar som ligger till grund för hur man sedan tolkar konventionen. Dessutom har konventioner, och här särskilt barns rättigheter, olika innebörd för olika människor och kulturer. Man menar att konventioner ofta upprättas utifrån en västerländsk idétradition och filosofigrund medan ex.vis barnarbete upplevs på olika sätt i olika delar av världen. Därför anser flera att konventionen bör "lyftas upp i ett internationellt och ekonomiskt perspektiv".

En ytterligare synpunkt är att även om barns rättigheter är oerhört viktigt att beakta bör man inte negligera föräldrars roll i resonemanget då barn är beroende av vuxna och inte alltid själva kan avgöra vad som är det bästa för dem.

### **3. Barnkonventionen i undervisningen**

Nära hälften av studenterna har stött på Barnkonventionen i samband med undervisningen på universiteten. Det är främst inom lärar-, sociologi- och juristut-

bildningarna som man över huvud taget nämner Barnkonventionen, men även här endast i en begränsad omfattning. Inom de ekonomiska och teknik-/IT-relaterade utbildningarna, men även samhällsplanerarutbildningar, är diskussioner om Barnkonventionen så gott som obefintliga.

Utbildning	Antal studenter	Barnkonventionen berörd i utbildningen		
		Ja	Nej	Vet ej
Ekonomi	12	2	9	1
Juridik	15	10	3	2
Lärare	13	11	2	
Samhällsvetenskap	3		3	
Sociologi	11	6	5	
Teknik/IT	10		10	
<b>Totalt</b>	<b>64</b>	<b>29</b>	<b>32</b>	<b>3</b>
<b>Andel</b>		<b>45%</b>	<b>50%</b>	<b>5%</b>

Som framgår av tabellen är det främst *lärarstudenterna* som berört Barnkonventionen i sin utbildning. Flera av lärarstudenterna i fokusgrupperna menar att Barnkonventionen är omnämnd i kurslitteraturen, men inte i kursplanen. Då konventionen sällan tas upp till diskussion under föreläsningarna medför dock detta att få bekanta sig med konventionens innehåll, framförallt eftersom man redan har så mycket annat kursmaterial att genomläsa. I något fall har föreläsaren själv uttryckt att man p.g.a tidsbrist prioriterat andra ämnen och har därför avstått från att beröra Barnkonventionen även om önskemål funnits från studenterna. Ytterligare en anledning till att man inte berör konventionen under föreläsningarna torde enligt studenterna bero på föreläsarens brist på kunskap i ämnet.

Synliggörandet av konventionen tycks variera mellan olika högskolor/universitet. En student framförde att "konventionen har endast nämnts i förbigående som ett styrdokument i skolan". Flera lärarstudenter menar dock att man diskuterar barnens rättigheter i skolan och samhället, men inte i relation till konventionen utan som en del i skollagstiftningen.

Bland de *juridikstuderande* har Barnkonventionen i vissa fall berörts under föreläsningar i samband med mänskliga rättigheter. Någon menar att man hade konventionen på litteraturlistan, men att den inte var obligatorisk att läsa i kursen och att man därför ej bekantade sig med den. Flertalet saknar kännedom om konventionens status i förhållande till svensk lagstiftning.

Inom *sociologin* har man enligt en intervjuperson berört barns rättigheter och Barnkonventionen, bl.a i ämnen som tar upp missbruk, etnicitet och fattigdom, i samband med att man diskuterar tvångsomhändertagande.

Majoriteten av *ekonomistudenterna* menar att Barnkonventionen inte nämns överhuvudtaget. Likadant gäller studenterna vid *IT-, teknik- och samhällsutbild-*

ningarna. I teknikutbildningarna förekommer på det hela taget inga diskussioner om barn.

I fokusgrupperna har nära hälften av studenterna erfarenheter från studier i andra ämnen såsom engelska, litteratur, arabkultur, statsvetenskap etc. Inte heller inom dessa ämnen har Barnkonventionen diskuterats.

#### 4. Barnkonventionens relevans i utbildning/arbetsliv

Enligt genomförda telefonintervjuer anser drygt hälften av de tillfrågade studenterna att det är relevant att Barnkonventionen integreras i undervisningen.

Utbildning	Bör Barnkonventionen integreras i utbildningen?		
	Ja	Nej	Vet ej
Ekonomi	3	4	5
Juridik	11		4
Lärare	11	1	1
Samhällsvetenskap		3	
Sociologi	7	3	1
Teknik/IT	2	1	7
<b>Totalt</b>	<b>34</b>	<b>12</b>	<b>18</b>
<b>Andel</b>	<b>53%</b>	<b>19%</b>	<b>28%</b>

Det är framför allt lärarstudenter, jurister samt socionomer som anser att Barnkonventionen bör integreras i både utbildningen och arbetslivet. Flertalet tillfrågade ekonomer, ingenjörer och IT-studerande är mer tveksamma och majoriteten svarar att de inte vet. De som studerar samhällsplanering anser inte att det är relevant att integrera konventionen i utbildningen.

Samtliga *lärarstudenter* bedömer att undervisning om Barnkonventionen i utbildningen är högst relevant och nödvändig. Framförallt därför att man i läraryrket arbetar direkt med barn och ofta blir involverad i barnens välmående både i och utanför skolan. En lärarstudent uttrycker att "det är framför allt viktigt att förstå barns rättigheter och skyldigheter och att förstå *andan* av konventionen". Lyfter man upp barns rättigheter och konventionen till diskussion i utbildningen kan det bli lättare att hantera vissa situationer i yrkeslivet. Många lärarstudenter anser också att de har en skyldighet att informera *barnen* om barns rättigheter. Man menar att många grundskolor har som policy att fira FN-dagen och att i samband med detta ta upp Barnkonventionen. Som lärare handlar det ofta om att överföra värderingar och det anses därför viktigt att kunna undervisa om rättigheter och skyldigheter. Genom att "lära sig om sina rättigheter förstår man även andras" menar en student.

*Socionomerna* anser att Barnkonventionen är relevant att ta upp inom ämnen som juridik och psykologi. Som socionom arbetar man både med barn eller med vuxna som har barn och kunskaper om konventionen anses därför högst rele-



vanta. "Konventionen borde bli mer slagkraftig...först om den tas den upp kan den bli mer slagkraftig" enligt en socionomstudent.

Flertalet av de *juridikstuderande* menar att det är relevant att diskutera Barnkonventionen i ämnen som mänskliga rättigheter, familjerätt, rättsvetenskap och straffrätt. Någon menar att det är viktigt att ta upp diskussionen i ett tidigt stadium i studierna. Dessutom bör man studera konventionens status i förhållande till svensk lagstiftning - "vad är skillnaden mellan konvention och lag?" frågar sig studenterna. Europakonventionen om mänskliga rättigheter är t.ex införd i regeringsformen och är således grundlagsskyddad, men detta gäller inte Barnkonventionen. Ett par studenter menar att det saknas en diskussion om vad diskrepansen mellan svensk lag och konventionen egentligen innebär i praktiken. En student påpekar emellertid att det, med tanke på konventionens svaga juridiska ställning, är tveksamt om den är relevant att integrera - i utbildningen, inte minst med tanke på "det snäva perspektivet juridikutbildningen har".

*Ekonomi-, teknik- och IT-studenter* menar att de främst läser ämnen som inte direkt berör människor och samhälle. Många anser ändå att det finns anledning att medvetandegöra studenter om de juridiska, ekonomiska och moraliska konsekvenser som Barnkonventionen medför. Ett par studenter nämner ämnen som organisation, marknadsföring och internationell handel som relevanta ämnen i sammanhanget. Det handlar då främst om diskussioner kring moral och etik. I en alltmer globaliserad värld är det många företag som har produktion i andra länder som kanske inte beaktar Barnkonventionen i praktiken utan där barn utsätts för oacceptabla arbetsförhållanden. "När man diskuterar lönsamhet kan det vara relevant att se vad som är mest lönsamt i ett längre perspektiv då t.ex barnarbete ger en dålig image" uttrycker en student.

En IT-student menar att i takt med att Internet blir ett alltmer vedertaget kommunikationsmedel även för barn bör studenter som studerar IT-relaterade ämnen ta upp Barnkonventionen i samband med att man studerar Datalagen. Inte minst för att förstå barns utsatthet.

I utbildning inom *samhällsvetenskap* menar en student att man förvisso läser en del ämnen som har ett mänskligt perspektiv, men som inte direkt berör barn. Kanske det skulle vara relevant att beakta "barns möjligheter till lek och vila" då man i yrkeslivet kanske hamnar i en situation där man skall bygga en ny stadsdel och att det då är viktigt att man "tar hänsyn till barnen".

Man kan konstatera en viss tendens till att de studenter som i telefonintervjun ansåg att det inte var relevant att integrera Barnkonventionen i utbildningen under de livliga diskussionerna i fokusgruppen utvecklar en något mer positiv syn på Barnkonventionen och dess relevans i utbildningen.

## 5. Integrering av Barnkonventionen i utbildningen

Av de totalt 29 studenter som uppger att Barnkonventionen har berörts i deras utbildningar är det endast fyra som menar att konventionens anda medvetet har integrerats och diskuterats löpande i undervisningen. Samtliga är lärarstudenter. Övriga 25 har fått kort information om konventionens innehåll. Och resterande 35 i urvalet har alltså inte alls hört talas om den i utbildningen (många känner dock till konventionen genom media, arbetslivet, intresseorganisationer etc.).

Några av de intervjuade studenterna anser att integrering av Barnkonventionen borde vara obligatorisk inom samtliga utbildningar. Vissa går längre och föreslår att det borde vara ett krav för att kunna få ut sin examen. Flertalet är dock överens om att det främst handlar om ett förhållningssätt och att konventionens värderingar blir en del av utbildningen. Många pekar på att det är den moraliska *diskussionen* som saknas i samtliga utbildningar. Det viktiga är att skapa en grundläggande inställning och förmåga att beakta Barnkonventionen i alla relevanta lägen. Engagemanget handlar således inte så mycket om att lära sig Barnkonventionens alla artiklar som att förstå *andan* i den.

Enligt studenterna ger konventionens övergripande karaktär utrymme för många olika tolkningar beroende på värdegrund, kulturbakgrund etc. Flertalet studenter menar därför att förståelsen för konventionens anda och tankesätt kräver att man i utbildningen visar på praktiska exempel och konsekvenser av ett visst agerande. Särskilt som många uppfattar att det finns en diskrepans mellan lagstiftning och konvention.

Studenterna efterfrågar något konkret och vägledande som kan öka förståelsen för och även statusen och betydelsen av konventionen. Universiteten borde förslagsvis bjuda in representanter från FN, som arbetat med barns rättigheter och som kan föreläsa om deras erfarenheter i ämnet. Eller en företagsledare som kanske erfarit problematiken med barnarbete i tredje världen. Men man menar också att det är viktigt att även belysa exempel inom Sveriges gränser eftersom det annars är lätt hänt att barns rättigheter endast handlar om barn i utvecklingsländer. Och att man även i "fallet Sverige" diskuterar problematiken med konvention kontra värderingar och ideologier i olika grupper i samhället.

Några poängterar likaledes vikten av att ge utrymme för gruppdiskussioner och övningar och trycker även på möjligheten att skapa diskussioner och debatt mellan eleverna för att föra fram en dialog av betydelse. En student menar att diskussionen om Barnkonventionen borde tas upp tillsammans med studenter från olika typer av utbildningar, och "ha ett utbyte i samhällsfrågor mellan utbildningar".

## Information

På frågan om hur man skulle gå tillväga för att erhålla mer information om Barnkonventionen nämner en tredjedel av studenterna i fokusgruppen Internet som den främsta källan. En del uppgav att man troligtvis skulle kontakta Rädda Barnen, Bris, UD eller FN.

En student menar att det kanske inte är statens roll utan intresseorganisationernas roll att informera om Barnkonventionen. Flera studenter anser att man borde framhäva "Barnens dag" för att föra fram betydelsen av barns rättigheter.

Flertalet av studenterna välkomnar en skrift från Högskoleverket om Barnkonventionen, men den bör inte vara för teoretisk utan peka just på praktiska exempel i syfte att skapa ett forum för diskussion i de olika utbildningarna. Föreläsningar, seminarier och studentaktiva undervisningsformer anses dock som mest lämpliga i sammanhanget.

## 6. Möjligheten att påverka utbildningens innehåll

Flertalet studenter pekar på tre huvudsakliga möjligheter att påverka kursinnehåll och kursmaterial på sina utbildningar. Man kan framföra synpunkter och förslag till föreläsaren/läraren under seminarietiden, kontakta kursrepresentant i kursrådet, eller inlämna en skriftlig utvärdering av en kurs vid terminens slut.

Samtliga studenter i fokusgrupperna menar att det är lättare att påverka kursmaterialet än själva kursplanen, men man har ändå endast begränsade möjligheter att verkligen förändra något. En del påpekar dock att det rent allmänt är svårt att få gehör för förslag om introduktionen av helt *ny* litteratur. De flesta lärare följer en viss kursplan som de ogärna avviker från. Men man menar att möjligheten till påverkan skiljer sig från kurs till kurs och från en lärare till en annan. Det framgår dock att det inom lärarutbildningarna, socionom- och juridikutbildningarna förefaller lättare att påverka kursmaterialet än inom ekonomi, teknik och IT då materialet på de sistnämnda utbildningarna är mer restriktivt och inte innehåller ämnen som direkt berör humanistiska frågor.

Möjligheten att påverka en utbildning handlar många gånger om tradition, tidsbrist eller lärarens nivå på kunskap i ämnet. Då utvärdering och synpunkter oftast tas upp i slutet av terminen är det sällan som studenten upplever något direkt resultat av framförda synpunkter och förslag. Flertalet menar att det krävs goda motiveringar för att kunna införa Barnkonventionen som en del av läroplanen och studiematerialet. Inte minst i de ekonomi-, IT- och teknikrelaterade utbildningarna.

## 7. Sammanfattning

- Attityden till och kännedom om Barnkonventionen kan variera beroende på bakgrund och erfarenheter (utländsk härkomst, engagemang i intresseorganisationer, tidigare yrkeserfarenheter, om man har barn eller ej).
- Majoriteten har hört talas om Barnkonventionen via media, men har liten kännedom om vad den innebär.
- Enligt genomförda telefonintervjuer har knappt hälften (45%) hört talas om Barnkonventionen i sin utbildning.
- Flertalet förknippar Barnkonventionen med barn i utvecklingsländer, och har svårt att relatera den till barn situation i Sverige.
- Studenterna anser att det är viktigare att förstå *andan* i Barnkonventionen än att kunna artiklarna och att denna förståelse bäst etableras genom *praktiska* exempel från erfarna föreläsare samt genom studentaktiva undervisningsformer.
- Många menar att det finns en diskrepans mellan konventionens anda och lagstiftning, olika gruppers uppfattning om etik och moral och hur ex.vis företag agerar gentemot barn, i kommersiellt intresse. Detta lyfts fram som den främsta anledningen till varför Barnkonventionen och dess tillämpning måste diskuteras snarare än att själva artiklarna lärs in.
- Enligt genomförda telefonintervjuer anser drygt hälften (53%) av de tillfrågade studenterna att det är relevant att Barnkonventionen integreras i undervisningen.
- Det är främst inom lärare- och sociologi- samt inom juridikutbildningar som det anses relevant att integrera Barnkonventionen. Det är även inom dessa utbildningarna där studenterna uppfattar att de har möjlighet att påverka kursinnehållet. Påverkansmöjligheterna upplevs dock som mycket begränsade även i dessa utbildningar.
- Möjligheten till att påverka kursplanen beror på i vilken grad kursen berör "humanistiska ämnen" eller ej, tradition, universitet, lärarens attityd och kunskap, andra elevers attityd, tid samt resurser.
- Majoriteten av studenterna har uppfattningen att lärare överlag har svårt att ta in debatter i undervisningen utan mer utgår från "bokstaven". Samt att det krävs en kraftfull och enig (mellan en stor grupp av studenter) argumentation varför ett visst ämne eller en viss fråga skall tas in i utbildningen, utöver det som redan ingår i kursplan och litteraturlistor.